ПРОПОЗИЦІЇ
до Закону України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені стосовно малолітньої особи, неповнолітньої особи, особи, яка не досягла статевої зрілості"

Верховною Радою України 11 липня 2019 року прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені стосовно малолітньої особи, неповнолітньої особи, особи, яка не досягла статевої зрілості".

Цим Законом передбачається внесення змін до Кримінального кодексу України, якими запроваджується новий вид додаткового покарання – примусова хімічна кастрація, що полягає у примусовому введенні засудженому антиандрогенних лікарських препаратів, що містять хімічні речовини, які зменшують лібідо та сексуальну активність; примусова хімічна кастрація застосовуватиметься як додатковий вид покарання за вчинення дій, передбачених частиною першою статті 152 "Зґвалтування" Кримінального кодексу України, щодо особи, яка не досягла чотирнадцяти років, незалежно від її добровільної згоди (підпункти 1 – 3, абзац третій підпункту 4 пункту 1 розділу I).

Таким чином, до всіх осіб, які вчинили такий злочин щодо малолітньої особи, передбачається застосування в обов'язковому порядку примусових заходів медичного характеру як додаткового покарання.

Відповідно до Основ законодавства України про охорону здоров'я застосування примусових заходів медичного характеру стосовно осіб, які вчинили суспільно небезпечні діяння, примусового лікування до осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб, допускаються виключно з підстав і в порядку, передбачених законом (частина друга статті 9).

Водночас Закон, що надійшов на підпис, не містить чітко визначеного порядку примусового застосування хімічної кастрації. За таких обставин введення антиандрогенних лікарських препаратів усім засудженим, які вчинили згаданий злочин, незалежно від наявності в особи протипоказань до введення таких препаратів, може мати наслідком погіршення стану її здоров'я або стати причиною передчасної смерті. Відтак матиме місце порушення невід'ємного права на життя, закріпленого Конституцією України (частина перша статті 27).

Конституційний Суд України неодноразово наголошував на необхідності додержання під час прийняття законів принципу юридичної визначеності як складової конституційного принципу верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), з якого випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі

(Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005; від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010; від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011).

Законом, що надійшов на підпис, Кабінету Міністрів України доручається забезпечити створення публічного реєстру осіб, які були засуджені до позбавлення волі відповідно до статей 152, 153, 155, 156 Кримінального кодексу України за зґвалтування неповнолітньої особи, насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, вчинене стосовно неповнолітньої особи, статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, розбещення неповнолітніх (абзац другий пункту 2 розділу ІІ "Прикінцеві положення").

У зв'язку з цим слід зауважити, що Законом України "Про захист персональних даних" забороняється обробка персональних даних, зокрема, про засудження до кримінального покарання, а також даних, що стосуються здоров'я, статевого життя, біометричних або генетичних даних особи (частина перша статті 7).

Відсутність у Законі, що надійшов на підпис, визначення складу та змісту персональних даних, які підлягатимуть оприлюдненню, може мати наслідком втручання у приватне життя особи, яка відбула покарання, ускладнить її соціальну адаптацію.

Європейським судом з прав людини сформульовано загальні принципи, якими він користується при оцінці втручання держави у приватне життя, за якими, зокрема, національне законодавство має насамперед забезпечити, щоб такі дані були доречними та ненадмірними стосовно цілей, заради яких вони зберігаються, а також те, що вони зберігалися у формі, яка дозволяє ідентифікацію суб'єктів даних не довше, ніж це вимагається для мети, заради якої дані зберігаються (рішення у справі "С. і Марпер проти Великої Британії" від 4 грудня 2008 року).

Європейський суд з прав людини також зазначив, що розголошення інформації може мати руйнівні наслідки для приватного і сімейного життя відповідної особи та для її соціального і професійного становища, виставляючи її на безчестя і наражаючи на небезпеку ізоляції (рішення у справі "Z проти Фінляндії" від 25 лютого 1997 року).

З огляду на наведене не можу погодитися із передбаченим Законом, що надійшов на підпис, підходом щодо запровадження примусової хімічної кастрації та створення публічного реєстру осіб, які були засуджені до позбавлення волі відповідно до статей 152, 153, 155, 156 Кримінального кодексу України.

При цьому зауважую, що положення абзацу четвертого підпункту 4 пункту 3 розділу І та абзацу другого пункту 2 розділу ІІ "Прикінцеві положення" Закону, що надійшов на підпис, викладено без урахування змін, внесених до статей 153, 155 Кримінального кодексу України законами України "Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про

запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами" від 6 грудня 2017 року № 2227-VIII та "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо захисту дітей від сексуальних зловживань та сексуальної експлуатації" від 14 березня 2018 року № 2334-VIII.

Звертаю також увагу, що Верховною Радою України 11 липня 2019 року, тобто фактично одночасно із Законом, що надійшов на підпис, у першому читанні прийнято й проект Закону України "Про внесення змін до деяких законів України (щодо впровадження Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього та посилення відповідальності за злочини, вчинені проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього)" (реєстраційний № 6607), який передбачає інший підхід щодо застосування хімічної кастрації – заміну невідбутої частини покарання добровільним заходом медичного характеру, а також інший підхід щодо формування та використання даних Єдиного реєстру осіб, засуджених за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості малолітньої чи малолітнього.

Виходячи з викладеного, Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за злочини, вчинені стосовно малолітньої особи, неповнолітньої особи, особи, яка не досягла статевої зрілості" не може бути підписаний. Тому повертаю цей Закон для повторного розгляду та пропоную виважено і комплексно підійти до питання застосування хімічної кастрації з урахуванням висловлених зауважень.

Президент України **В.ЗЕЛЕНСЬКИЙ**